

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Όλες οι δεοντολογικές αποφάσεις που παίρνουμε κατά τη διάρκεια της εργασίας μας, λαμβάνονται εντός ενός κοινωνικού πλαισίου που περιλαμβάνει την ευρύτερη κοινωνία, το επαγγελματικό μας υπόβαθρο και το εργασιακό περιβάλλον. Το πλαίσιο αποτελείται από περιορισμούς και παράγοντες, όπως καθήκοντα, προσδοκίες, κώδικες, πολιτικές, νόμους και πόρους. Στον Πίνακα 11.3, προτείνουμε ορισμένες ερωτήσεις που μπορεί να υποβάλετε για να βεβαιωθείτε ότι λαμβάνετε υπόψη τους εξωτερικούς αυτούς περιορισμούς και παράγοντες κατά τη λήψη μιας απόφασης ηθικού περιεχομένου.

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ

ΚΑΙ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

Σε προηγούμενο σημείο του κεφαλαίου μιλήσαμε για τον Νόμο περί Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και

Πίνακας 11.3 Εξωτερικοί περιορισμοί και παράγοντες

Πλαίσιο	Ερωτήσεις
Επαγγελματικά καθήκοντα	Ο επαγγελματικός κώδικας συμπεριφοράς μου με οδηγεί με έναν συγκεκριμένο τρόπο προς μια συγκεκριμένη δράση ή προσέγγιση;
Νόμος	Η συγκεκριμένη δράση θα είναι ενάντια στον νόμο;
Κίνδυνοι	Ποιοι είναι οι κίνδυνοι που συνδέονται με ορισμένες ενέργειες στην κατάσταση αυτή;
Πόροι	Υπάρχουν αρκετοί πόροι για συγκεκριμένες ενέργειες στην περίπτωση μας αυτή;
Βάση στοιχείων	Ποια είναι η γνωστή αποτελεσματικότητα των ενεργειών που ενδέχεται να πάρω στην περίπτωση αυτή;
Τα στοιχεία είναι αξιόπιστα;	Υπάρχουν γεγονότα ή στοιχεία στην περίπτωση αυτή που είναι ασαφή, αβέβαια ή αναξιόπιστα;
Εργασιακό περιβάλλον	Υπάρχουν απόψεις άλλων ατόμων που πρέπει να εξετάσω στις ενέργειές μου στην περίπτωση αυτή;

τον τρόπο που θα πρέπει να σεβαστούμε την ελευθερία και αξιοπρέπεια του άλλου όταν εξετάζουμε το όφελος των ενεργειών μας ως επαγγελματίες. Παραθέσαμε επίσης, παραδείγματα τομέων πρακτικής που θα μπορούσαν να παραβούν τα διάφορα άρθρα της Πράξης. Ας επεκταθούμε τώρα στον τομέα αυτόν και ας εξετάσουμε μερικά από τα δικαιώματα των ατόμων υπό τη φροντίδα μας και τα επακόλουθα καθήκοντα που μας ανατίθενται (βλ. Πίνακα 11.4).

Στα τέλη του 20ού αιώνα, υπήρξε ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον και μια συζήτηση για τα ανθρώπινα δικαιώματα, που υποκινήθηκε από τη δημοσίευση της *Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων* (Council of Europe Steering Committee on Bioethics 2001). Εντούτοις, δεν κατανοούν όλοι ακριβώς τι υπονοεί ή συνεπάγεται η έννοια ενός δικαιώματος.

Τα δικαιώματα είναι «δικαιολογημένες διεκδικήσεις που απαιτούν τη δράση ή τον περιορισμό από άλλους, να επιβάλλουν δηλαδή θετικά ή αρνητικά καθήκοντα σε άλλους» (Gillon 1985/1986, σελ. 54). Οι διεκδικήσεις αυτές μπορούν να δικαιολογηθούν από «τον νόμο, τα ήθη, τους κανόνες, ή άλλες νόρμες» (Audi 1999). Ένα παράδειγμα ενός νόμιμου δικαιώματος στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι το δικαίωμα όλων των παιδιών σε μια δωρεάν

εκπαίδευση. Ένα παράδειγμα ενός ηθικού δικαιώματος είναι το δικαίωμα του ατόμου να επιλέξει εάν θα αποδεχθεί θεραπεία για μια σωματική νόσο, δίχως εξαναγκασμό.

Ο παραπάνω ορισμός των δικαιωμάτων ενσωματώνει την ιδέα ότι ένα δικαίωμα επιβάλλει ένα συνακόλουθο καθήκον σε άλλους. Επομένως, εάν κάθε παιδί έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση, κάποιος πρέπει να έχει το καθήκον παροχής της εκπαίδευσης αυτής (ένα θετικό καθήκον). Εάν ο κάποιος έχει το δικαίωμα επιλογής, δίχως εξαναγκασμό, για την αποδοχή ή μη ιατρικής περίθαλψης, υπονοείται ότι όλοι οι άλλοι έχουν καθήκον να αποφύγουν την εφαρμογή εξαναγκασμού (ένα αρνητικό καθήκον).

Όταν σκεφτόμαστε για τα δικαιώματα των ασθενών, μπορούμε να αναγνωρίσουμε ότι τα άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας έχουν τα ίδια νομικά και ηθικά δικαιώματα με κάθε άλλο πολίτη. Εντούτοις, κάποιος που έχει ψυχική δυσφορία θα είναι ιδιαίτερα ευάλωτος στον περιορισμό των δικαιωμάτων του. Οι φροντιστές, ανεξάρτητα αν αμείβονται ή όχι, έχουν καθήκον να υποστηρίξουν τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα των ανθρώπων αυτών για τους οποίους έχουν την ευθύνη.

Επιπλέον, οι άνθρωποι που λαμβάνουν ψυχιατρική υγειονομική περίθαλψη έχουν συγκεκριμέ-

Πίνακας 11.4 Δικαιώματα ασθενών και καθήκοντα επαγγελματιών υγείας

Ζήτημα	Ερωτήσεις
Ένα άτομο με προβλήματα ψυχικής υγείας έχει τα ίδια βασικά ανθρώπινα δικαιώματα με κάθε άλλο πολίτη	Τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα του ασθενούς υποστηρίζονται ή παραβιάζονται;
Ένα δικαίωμα μπορεί να δικαιολογηθεί από τον νόμο, τα ήθη, τους κανόνες ή άλλες νόρμες	Πρόκειται για νομικό ή ηθικό δικαίωμα;
Έχω νομικό καθήκον στην περίπτωση αυτή;	Υπάρχει κάποιος κανόνας στο εργασιακό μου περιβάλλον που μου επιβάλλει ένα καθήκον ώστε να υποστηρίξω ένα συγκεκριμένο δικαίωμα;
Τα δικαιώματα επιβάλλουν θετικά ή αρνητικά καθήκοντα σε άλλους	Έχω νομικό ή ηθικό καθήκον να ενεργήσω ώστε να υποστηρίξω τα δικαιώματα του ασθενούς; Έχω νομικό ή ηθικό καθήκον να αποφύγω τη δράση ώστε να μη γίνει συμβιβασμός των δικαιωμάτων του ασθενούς;
Ένα άτομο που λαμβάνει ψυχιατρική υγειονομική περίθαλψη έχει συγκεκριμένα νομικά και ηθικά δικαιώματα που είναι συναφή με τις ανάγκες της ψυχικής του υγείας	Το άτομο αυτό έχει κάποια συγκεκριμένα δικαιώματα που είναι συναφή με τις ανάγκες της ψυχικής του υγείας; Έχω κάποια συγκεκριμένα καθήκοντα αναφορικά με τις ανάγκες ψυχικής υγείας του εν λόγω ασθενούς;

να νομικά και ηθικά δικαιώματα, τα οποία είναι συναφή με τις ανάγκες της ψυχικής τους υγείας. Ίσως το πιο προφανές από αυτά είναι το δικαίωμα να λάβουν την καλύτερη διαθέσιμη περίθαλψη και θεραπεία (Thompson 2002). Αυτό σημαίνει ότι το προσωπικό υγειονομικής περίθαλψης έχει καθήκον να παρέχει στους ασθενείς του την καλύτερη διαθέσιμη περίθαλψη και θεραπεία εντός των ορίων των περιορισμένων πόρων.

Αν και πρέπει να κατανοήσετε ποια είναι τα καθήκοντά σας αναφορικά με τους ασθενείς σας, η κατανόηση αυτή δεν θα σας δείξει πώς να αντιμετωπίζετε ηθικά ζητήματα. Τα δικαιώματα των ασθενών και τα καθήκοντα του επαγγελματία υγείας αποτελούν μόνο τους δύο από τους πολλούς παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη όταν σκέφτεστε για την ηθική μιας κατάστασης.

Η ΗΘΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΜΙΑΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Όταν καλείστε να πάρετε μια ηθική απόφαση, μπορείτε να αρχίσετε να αποσαφηνίζετε με διάφορους τρόπους τα ζητήματα που αποτελούν συστατικά μέρη της κατάστασης. Αρχίστε από

το σημείο που αισθάνεστε ικανότεροι να βρείτε απάντηση. Οι τομείς εκτίμησης που αναλύονται στις ακόλουθες παραγράφους συνοψίζονται στον Πίνακα 11.5.

Μπορείτε να ξεκινήσετε με την αναγνώριση της εκτίμησης που φαίνεται συναφής με την κατάσταση που σκέφτεστε. Για παράδειγμα, στην ιστορία της Ruth, η θεραπεύτρια αρχίζει σκεπτόμενη δύο δεοντολογικές αρχές: η ελαχιστοποίηση της βλάβης πρέπει πάντα να αποτελεί προτεραιότητα και η παροχή οφέλους είναι ένα από τα καθήκοντα του θεραπευτή.

Αφού έχετε σκεφτεί προσεκτικά την κατάσταση από την πρώτη αυτή προοπτική, μπορείτε να επιλέξετε μια άλλη εκτίμηση και να την εφαρμόσετε στην κατάσταση που αναλύετε. Για παράδειγμα, στην ιστορία της Janet η θεραπεύτρια, αφού έχει σκεφτεί για τις συνέπειες των δύο πιθανών σχεδίων δράσης της, αναλογίζεται εξωτερικούς παράγοντες: δηλαδή, τους κινδύνους που υπάρχουν στην κατάσταση αυτή και την έλλειψη στοιχείων όπου μπορεί να βασιστεί τις ενέργειές της.

Πίνακας 11.5 Σύνοψη ηθικῶν ζητημάτων

Δεοντολογικές αρχές	Συνέπειες	Εξωτερικοί περιορισμοί	Δικαιώματα ασθενούς
Η ελαχιστοποίηση της βλάβης πρέπει πάντα να αποτελεί προτεραιότητα	Ποια δράση θα οδηγήσει στο μέγιστο όφελος στη συγκεκριμένη κατάσταση;	Επαγγελματικά καθήκοντα	Ένα άτομο με προβλήματα ψυχικής υγείας έχει τα ίδια ανθρώπινα δικαιώματα με κάθε άλλο άτομο
Η παροχή οφέλους είναι ένα από τα καθήκοντα του θεραπευτή	Ποιο θα είναι το μέγιστο όφελος για κάθε άτομο ή ομάδα;	Νόμος	Ένα δικαίωμα μπορεί να δικαιολογηθεί από τον νόμο, τα ήθη, τους κανόνες ή άλλες νόρμες
Ο εργοθεραπευτής αναμένεται να δείξει τον ίδιο σεβασμό σε όλους	Τι θα ωφελήσει τον μέγιστο αριθμό ατόμων;	Σχετικοί κίνδυνοι	Τα δικαιώματα επιβάλλουν θετικά ή αρνητικά καθήκοντα σε άλλους
Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να κάνει τις δικές του επιλογές		Διαθέσιμοι πόροι	Ένα άτομο που λαμβάνει ψυχιατρική υγειονομική περίθαλψη έχει συγκεκριμένα δικαιώματα που σχετίζονται με τις δικές του ανάγκες ψυχικής υγείας
		Βάση στοιχείων Εργασιακό περιβάλλον	